

RECENSIES

belangstellenden is reeds verwezenlijkt. E. Cieters en J. Van de Castele zijn reeds begonnen met een omzetting in het Nederlands van die stukken welke betrekking hebben op Nevele². Zij zullen beslist niet de laatsten zijn. De documentatie die ons door deze contra-reformatorische bisschop ter hand wordt gesteld en die doordringt tot in de meest verscheiden aspecten van het maatschappelijk leven mag in het vervolg door niemand met interesse voor deze periode verwaarloosd worden.

P. van Peteghem

P. J. H. Ubachs, *Twee heren, twee confessies. De verhouding van Staat en Kerk te Maastricht, 1632-1673* (Assen-Amsterdam: Van Gorcum, 1975, liv + 484 blz., f 75. -, ISBN 90 232 13 42 4).

Grotere technische vaardigheid heeft in de industrie dikwijls tot gevolg dat het product kleiner wordt. Het meesterschap van de vakman bewijst zichzelf in zakformaat en mini-model. Een algemene wet is dat echter niet, want ze heeft geen geldigheid voor historische proefschriften. Ruim een eeuw geleden verwierf L. J. Suringar de doctorstitel met een onderzoek naar de regeringsvorm van Maastricht. Hij begon bij Julius Caesar en eindigde met het Haagse traktaat van 1795. Inclusief alle bijlagen had hij nog geen driehonderd bladzijden nodig. Ubachs' dissertatie behandelt een periode van ruim veertig jaar. Maar hij gebruikt gemiddeld voor een jaar bijna evenveel pagina's als Suringar voor een eeuw. De conclusie kan toch alleen maar zijn dat de geschiedenis er bij wint. Enige beperking zou inderdaad niet geschaad hebben. De lezer zal niet altijd Ubachs' geestdrift delen elk doodlopend spoor te vervolgen tot ook het laatste nimmer uitgevoerde besluit weer in de annalen is bijgezet. Maar dat is niet het grote verschil met Suringar, die zich ook al wel eens verontschuldigde, dat 'droge en weinig onderhoudende stukken' hem tot 'eene zoo breede uiteenzetting' hadden geïnspireerd. Het hoofdonderscheid ligt hierin dat Suringar zich tevreden gesteld heeft met reglementen en instructies, terwijl Ubachs niet bij formele bevoegdheden blijft staan, maar ons de organen in hun werking afschildert. Een dergelijk portret kan niet in forse rechte lijnen uitgevoerd worden, als het recht moet doen aan de veelvormige praktijk met al haar aarzelingen en inconsequenties.

De Maastrichtse situatie had twee geheel eigen kenmerken. In de eerste plaats werd de soevereiniteit gedeeld door de prins-bisschop van Luik en de Staten-Generaal als rechtsopvolgers van de hertogen van Brabant. In de tweede plaats was Maastricht de enige stad in de Nederlanden, waar gereformeerden en katholieken beide tot vrije godsdienstoefening bevoegd waren. De partijen waren gelijkberechtigd, niet gelijkwaardig. Enerzijds overtroffen de katholieken de protestanten verre in aantal. Anderzijds was de politieke macht van de Staten-Generaal veel groter dan die van hun Luikse medesoverein. Zij legden in de stad hun garnizoen, dat de vesting uitsluitend verdedigde tegen de vijanden van de Republiek: het bleek zonneklaar in 1673, toen de beide heren van Maastricht met elkaar in oorlog waren, en de bisschop zijn stad door de Franse bondgenoten liet bestormen. Uit dit Staatse overwicht heeft men dikwijls afgeleid dat de gereformeerden in Maastricht een bevoorrechte minderheid gevormd moeten hebben, ten koste van een verdrukte katholieke meerderheid. Ubachs kan overtuigend aantonen dat dit niet het geval was. De Staten-

2. 'Nevele in de visitatieverslagen van bisschop Triest' in het *Berichtenblad van de Heemkundige kring van het land van Nevele* (1976) IV, 187-211.

Generaal hebben zich stipt gehouden aan de in 1632 overeengekomen pariteit. Vrijheid voor de calvinisten, maar ook niets meer.

Belangrijk was daarbij dat in het stadsbestuur zelf geen scherpe tegenstelling bestond tussen de katholieke Luikse en de gereformeerde Brabantse raden. De magistraat werd niet door geloofsverschillen verdeeld. De Maastrichtse regentenstand was één. Gemengde huwelijken waren niet zeldzaam, en verbonden de belangen van Luikse en Brabantse notabelen. Dat is een van Ubachs' belangrijkste vondsten. Hij weet deze stelling ook aannemelijk te maken, al erkent hij dat ze nog als hypothese gezien moet worden, zolang de familieverbanden binnen het Maastrichtse patriciaat nog niet nader zijn onderzocht. Hoe belangrijk dat is beseft hij zelf, getuige de elfde van de aan zijn proefschrift toegevoegde stellingen: 'voor een goed begrip van de vaderlandse geschiedenis in de nieuwe tijd is een grondige kennis van de bloed- en standsverwantschap binnen de regerende klassen van groot belang, zoals door Elias voor Amsterdam werd aangetoond'. Zeer juist! Maar dan mogen wij ook hopen dat Ubachs momenteel bezig is de feiten te verzamelen die hem zullen maken tot de Elias van Maastricht. *Twee heren, Twee confessies* vraagt een vervolg rondom het thema 'Twee confessies, Eén stand'. We zien er met belangstelling naar uit, in de verwachting dat dit volgende boek de kwaliteit van het eerste zal evenaren.

A. Th. van Deursen

W. C. H. Robert, *Voyage to Cathay, Tartary en the Gold- and Silverrich Islands east of Japan, 1643* (Amsterdam: Philo Press, 1975).

Hoewel het prettig is om de tekst van het journaal van deze reis opnieuw ter beschikking te hebben, is het moeilijk om deze publicatie van Robert los te zien van het werk van Leupe *Reize van Maarten Gerritsz. Vries in 1643 naar het noorden en oosten van Japan, volgens het journaal gehouden door C. J. Coen op het schip Castricum ...* (Amsterdam, 1858) waar het zo op steunt dat men het bijna een bewerking voor engelstaligen kan noemen. Nergens evenwel wordt dit nauwe verband vermeld, tenzij men voldoende aanwijzing wil vinden in twee zinnen uit het voorwoord: 'The publication of a complete account of the voyage of Fries is due to P. A. Leupe a Dutch scholar' en twee alinea's verder: 'The aim of this book is to give a full-length account and a translation into English of some early material and official missives'. De bewerker geeft niet aan dat deze stukken ook bij Leupe zijn opgenomen.

Het is volkomen legitiem en verantwoord, ja soms wenselijk, om een ouder boek te bewerken c.q. te vertalen, maar dan is het wel noodzakelijk om 1) dit te vermelden en 2) te verantwoorden wat is toegevoegd of weggelaten. Dit is in dit geval niet gebeurd.

Het journaal wordt in twee talen gegeven - de linker bladzijde Nederlands, de rechter Engels - de overige stukken alleen in het Engels. De 'Annotations to Coen's journal' vormen een mengsel van gegevens ontleend aan de tabel die Coen heeft gemaakt van de koersen van de reis (Leupe, *Maarten Gerritsz. Vries*, 218-233) en correcties, van moderne benaming van plaatsen in Coen's journaal vermeld en van verklarende noten. Het zou duidelijker geweest zijn om de tabel van Coen opnieuw af te drukken en de verklaringen en vertalingen in noten bij de tekst te voegen. De overige stukken, namelijk de instructie, de korte beschrijving van het eiland Eso, het verslag van Jacobsz. de Bakker en extracten uit het dagregister Batavia en uit een generale missive, zijn niet van annotatie voorzien.

De verklaringen zijn soms verbazingwekkend. Op pagina 281 wordt de naam van het